

İslam'ın Felsefi Dili: Meşşailer Yeniden Gelir Mi?

Erdal Baykan*

ÖZ

Bu yazının amacı, İslam Düşünce Tarihinin en önemli sistemlerinden birini oluşturmuş olan ve yine insanlık düşünce tarihinin en büyük simalarının ortaya çıkmasını sağlamış olan Meşşai düşünceye ve temsilcilerine karşı açık/örtük olumsuzlama gayretlerinin eleştirel düşünce bağlamında sürdürülmediğine vurgu yapmaktır. Entelektüel bir çabaya dönüşmeyen tartışmalar ve eleştiriler Gazali'den sonra çoğunluk dini bir vurgu ile ortaya çıkmaktadır. Kanaatimize göre, bu tartışmalar ve eleştiriler entelektüel çabanın biçimlendiği bir süreç içerisinde ortaya çıkmış olsaydı, bugün felsefi bir anakronizm ortaya çıkmayacaktı. Muhtemelen İslam dünyasının bugünkü durumu da söz konusu yaklaşım ile ilişkilidir. Bu aşamada şunu söylememiz gerekli ki, İslam'ın felsefi dili, yeniden oluşarak, dinin evrensel felsefi yorumlarını yeniden inşa etmelidir.

Gazalinin bir bilge olarak yönelttiği eleştiriler ve değerlendirmelerin istismar edilerek eleştirilerin felsefi bir tartışma olmaktan çıkarılması, hem bu yönelimin imkan ve hasıllarının yok sayılmasına ve hem de eleştiri geleneğimizin heba edilmesine yol açmaktadır. Bu ve benzeri varsayımlar başta Türk İslam Düşüncesi olmak üzere, insanlığın Meşşai yoruma olan ihtiyacı vurgulanarak dile getirilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, İslam Düşüncesi, Meşşailik, Gazali, Eleştirel Düşünce.

Philosophical Language Of Islam: Do Peripatetics Come Again?

ABSTRACT

The purpose of this essay: one of the most important system has been created in Islamic History and history of human being thought's greatest figures has been provided by Peripatetizm. We try to defense against attacking Peripatetic thought and represent which include othering this thought. We show that we cannot use critical system against the tradition of Peripatetizm. The discussions and criticisms which haven't been converted any intellectual effort have been converted a religious vigilance since al Ghazali. In our opinion, If only these discussions and criticisms had been conducted in a process which had been formed by intellectual concern, there wouldn't be any intellectual anachronism of today. Presumably the contemporary situation of Islamic World -living in a status but cannot form any stance- is related to this vigilance. Unfortunately because this truth is taken no notice, the free and critical thought is deprived of the utility of divine by being pushed the philosophy out of line. In this stage we need to say that the philosophical language of Islam, read the perpetual wisdom and mercy of Islam and proceeds of humanity once more, and rebuilt the universal philosophical comments of the religion.

Ghazali, who was wisdom, had made criticism and evaluation about philosophical issues. These criticism and evaluation has been embezzled. We try to show this embezzlement that is not about philosophical investigation anymore. In addition to this, this embezzlement has blocked new possibilities and wasting our historical tradition. We try to put an emphasis that Turkish-Islamic thought and humanity need the review of Peripatetizm tradition.

Keywords: Philosophy, Islamic thought, Peripatetizm, Ghazali, Critical Thinking.

Giriş

Gazali (Ö.1111), Meşşailerini, Meşşailiği tanıttığı *Makâsıdü'l-Felasife*'nin ardından yazdığı *Tebâfütü'l-Felasife*'de filozofların katılmadığı düşüncelerini çürütmeyi amaçlayarak yirmi felsefi teori üzerinden yürümüş ve üçünü İslam'a zıt olarak değerlendirip geri kalan on yedi meselede filozofların düşüncelerini bidatler şeklinde sonuçlandırmıştır. Gazali'nin eleştirdiği üç teori şunlardır: *İlki*, Evrenin başlangıçsız olduğu yani Âlemin ezeliyeti teorisi (kıdem-i âlem), *ikincisi*, Tanrı'nın bu dünyaya ait cüzilerin sadece küllî boyutlarını bildiği yani Allah'ın ilminin sadece tümelleri kapsadığı yahut O'nun bütün eşyayı ancak küllî bilgiyle bildiği teorisi ve *üçüncüsü* ise İbn Sina'nın (Ö. 1037) cismani haşr yerine ölümsüz, gayri maddi nefis öğretisi, yani, ahiret hayatının sadece ruhani bir hayat olduğu şeklinde anlaşılan görüşleridir (Gazali, 2005; Acar, 2006, s. 99-118; Acar, 2005, s. 1-24; Kaya, 2004, s. 393-396).

Bu çaba bilim ahlakının/bilimsel eleştirinin ne olması gerektiğinin örneğidir. Çünkü bu eserle eleştirinin

*Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, erdalbaykan@hotmail.com
Makalenin Gönderim Tarihi: 02.06.2016; Makalenin Kabul Tarihi: 06.06.2016